

Statens fastighetsverk
Box 2263
103 16 STOCKHOLM

Beslut

Datum 2021-03-09
Dnr RAÄ-2020-1856

Ändring av skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Historiska museet, Historiska museet 1, Lunds kommun, Skåne län

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 8 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt här bifogade förslag ska gälla för Historiska museet i Lund.

Redogörelse för ärendet

Byggnaden är sedan 1935 byggnadsminnesmärke (numera statligt byggnadsminne). Regeringen fastställde 1993 skyddsbestämmelser för byggnaden.

Riksantikvarieämbetet bedömer att Historiska museet bör omfattas av här föreslagna och modifierade skyddsbestämmelser. Tidigare beslut saknar även kulturhistorisk värdebeskrivning och relevant historik, vilket även ingår i detta förslag förutom en karta som visar omfattningen av byggnadsminnet.

Riksantikvarieämbetet upprättade därför ett förslag till ändring av skyddsbestämmelserna som 2020-10-26 remitterades till den förvaltande myndigheten Statens fastighetsverk som tillstyrker förslaget. De redaktionella synpunkter som framförts under hand har inarbetats i föreliggande förslag.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa efter föredragning av handläggaren Jan Karlsson. Även enhetschefen Solveig McKenzie har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Riksantikvarieämbetet

Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090

Bilaga:

Skyddsbestämmelser

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Kopia till:

Länsstyrelsen i Skåne län

Regionmuseet

Lunds kommun

RAÄ/Bebyggelseregistret

Bilaga 1, RAÄ dnr, RAÄ-2020-1856, 2021-03-09

Ändring av skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Historiska museet, Historiska museet 1, Lunds kommun, Skåne län

Skyddsbestämmelser

Byggnadsminnet omfattar enbart byggnaden Historiska museet i Lund enligt bifogade karta. Byggnaden har beteckningen M17111 enligt Statens fastighetsverks register.

Följande skyddsbestämmelser ska gälla för byggnadsminnet:

1. Byggnaden ska vårdas och underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart på ett sådant sätt att byggnadens definierade kulturhistoriska värden bevaras. Materialen ska vara kompatibla med varandra och metoderna, möjliggöra framtida underhåll, vara återbehandlingsbara och anpassas i egenskaper såsom kulör och ytstruktur till byggnadsminnet. Även underliggande äldre färg- och putsskikt omfattas av skyddsbestämmelsen. Invändigt underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart och med sådan varsamhet att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
2. Byggnaden får inte rivas, vare sig i sin helhet eller i delar, flyttas, inte heller byggas till, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
3. I byggnaden får stommen inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material. Undantag från förbud mot ingrepp i stomme gäller håltagning upp till 30 mm i diameter, förutsatt att detta inte sker på kulturhistoriskt värdefulla ytskikt.
4. I byggnaden får ingrepp i eller ändring av äldre planlösning tillkommen före år 1990 eller äldre fast inredning tillkommen före år 1990 inte göras.

Om det finns särskilda skäl får, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Den statliga förvaltaren ska lämna in ansökan om tillstånd till sådan ändring på en särskild blankett till Riksantikvarieämbetet.

Begreppsförklaringar

Med *vård och underhåll av byggnad* avses åtgärder för skötsel som behövs för att vidmakthålla en byggnads tekniska egenskaper och utseende. Underhåll avser både arbeten som måste göras vid upprepade tillfällen och speciella åtgärder som ska hålla byggnaden i

gott tekniskt skick. Till underhåll räknas inte åtgärder som tillför en byggnad nya egenskaper, till exempel en ny kulör. Exempel på underhållsåtgärder är: ommålning, putslagning, lagning av tak och utbyte av skadade delar, dock inte omläggning av hela takytor eller omputsning av hela byggnaden.

Med *material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart* avses material och metoder som ursprungligen användes när en byggnad eller byggnadsdel uppfördes. I de delar av byggnadsminnet där kulturhistoriskt relevanta material fortfarande används får dessa inte ersättas med andra material. Med metoder avses bland annat bearbetning av trä och applicering av puts och färg.

Med *stomme* avses byggnadens konstruktiva/bärande delar såsom bjälklag, balkar, pelare, valv, takstolar, bärande ytterväggar och bärande innerväggar, murar, murstockar och grundkonstruktioner. Till stomme räknas inte de ytskikt som finns på bärande konstruktioner, till exempel putslager, färgskikt och golvmaterial.

Med *planlösning* avses det sätt rummen eller utrymmen i en byggnad är fördelade och belägna i förhållande till varandra. Med förändring avses till exempel rivning av väggar, trappor, upptagning eller igensättning av dörröppningar, ändring av kommunikationsvägar, rumsformer och rumsvolymmer samt delning av rum med väggar eller bjälklag.

Med *fast inredning* avses det varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Fast inredning omfattar till exempel dörrar, fönster, lister, taklister, paneler, golvbeläggning, trappor och räcken, eldstäder och kakelugnar. Även platsbyggda utställningsmontrar och utställningsföremål inmurade i väggar räknas som fast inredning.

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Det statliga byggnadsminnet, som omfattar byggnaden Historiska museet är av nationellt intresse och visar på framväxten och utvecklingen av Lunds universitet. Det område kring Universitetet där byggnaden ingår är historiskt sett en viktig plats för staden Lund.

Området har varit Lunds centrum för representation, utbildning och rekreation sedan medeltiden och är tillsammans med Domkyrkan det främsta materiella uttrycket för stadens historia som stiftsstad och universitetsstad. Platsens förändring från danskt ärkebiskopssäte och kungligt residens till en framträdande miljö för den högre utbildningen och forskningen i Sverige, berättar en historia om nationella maktanspråk och statliga satsningar under både den danska och den svenska tiden.

I sin nuvarande form representerar området främst den högre utbildningens historia i Sverige, från 1600-talets grundande av universitetet till 1800-talets utbyggnad med nya institutionsbyggnader. I synnerhet speglar området betydelsen av Lunds universitet som enskilt lärosäte. Universitetets verksamhet är fortfarande kvar och präglar i hög grad det statliga byggnadsminnet.

Byggnaden är uppförd särskilt för universitetet och berättar om administrativa, utbildningsmässiga och representativa behov under olika tider.

Historiska museet uppfördes i början av 1840-talet och är en viktig del av den historiska miljön kring universitetet och Domkyrkan. Med sitt centrala läge och funktionen som institution för naturvetenskapliga ämnen 1849–1917 markerar byggnaden dåtidens intresse för det naturvetenskapliga ämnet. Den medeltidsinspirerade exteriören, med oputsade tegelmurar, är välbevarad från byggnadstiden och en god representant för den så kallade Bruniusstilen, som utarbetades särskilt i Lund vid 1800-talets mitt.

Ombyggnaden 1917 till arkeologisk institution och museum för universitetets samlingar vittnar på ett nationellt plan om arkeologiämnets expansion i Sverige vid den här tiden. Den representerar också universitetets önskan att föra samman institutionernas undervisnings- och forskningsföremål till ett och samma ställe för att göra dem både fysiskt och pedagogiskt mer tillgängliga. Historiska museet i Lund följer här en lång europeisk tradition med särskilda universitetsmuseer. Museets historia och kulturhistoriska värde kan främst knytas till byggnadens fasta inredning som samverkar med utställningens lösa föremål och ger en intressant bild av 1910-talets musei- och utställningsteknik.

Beskrivning av byggnaden

Byggnaden är uppförd i tre våningar med inredd vind och sadeltak. Den är välbevarad från byggnadstiden med fasader av oputsat tegel indelade av murpelare med rundbågar. Den låga bottenvåningen avskiljs med en rundbågsfris och fasaden avslutas uppåt av en takfotslist av utkragat tegel. Andra och tredje våningens fönster är höga och rundbågiga, medan bottenvåningen har relativt små rektangulära fönster. Fönster- och dörrsnickerier är utbytta under. Entrépartiet mot söder markeras med en hög spetsbågig portal med sandstenskolonner samt ett runt respektive ett halvcirkelformat, delvis blyspröjsat. Gången över gatan, som byggdes 1932, har kvar sin utformning med bärande kolonner, rusticerade murar, koppartäckt tak och två runda fönster samt ett rektangulärt, liggande fönsterparti åt varje håll.

Av interiören är det främst huvudtrappan som kvarstår från 1840-talet samt smärre delar av planlösningen. På våning 2 trappor ligger ett äldre brädgolv som togs fram och blev en del av utställningen 1917. I övrigt finns mycket av karaktären från 1917 kvar i dag, och de större förändringar som har gjorts har huvudsakligen omfattat bottenvåningen och vinden. Museirummen på våning 1 och 2 trappor har en i stort sett bevarad planlösning och är enkelt utformade med vitputsade väggar. I vissa rum finns fast inredning, som smidesdetaljer eller profilerade fönsterfoder och fönsterbänkar. På våning 1 trappa är medeltidsutställningen bevarad med sina inmurade byggnadsdetaljer och den uppbyggda kyrkointeriören. I flera av museets rum står också äldre specialritade, mer eller mindre fast monterade, montrar och annan museiinredning. Gången över till Domkapitelhuset förefaller vara välbevarad från 1930-talets början med golv av kalksten, putsade väggar och välvt tak.

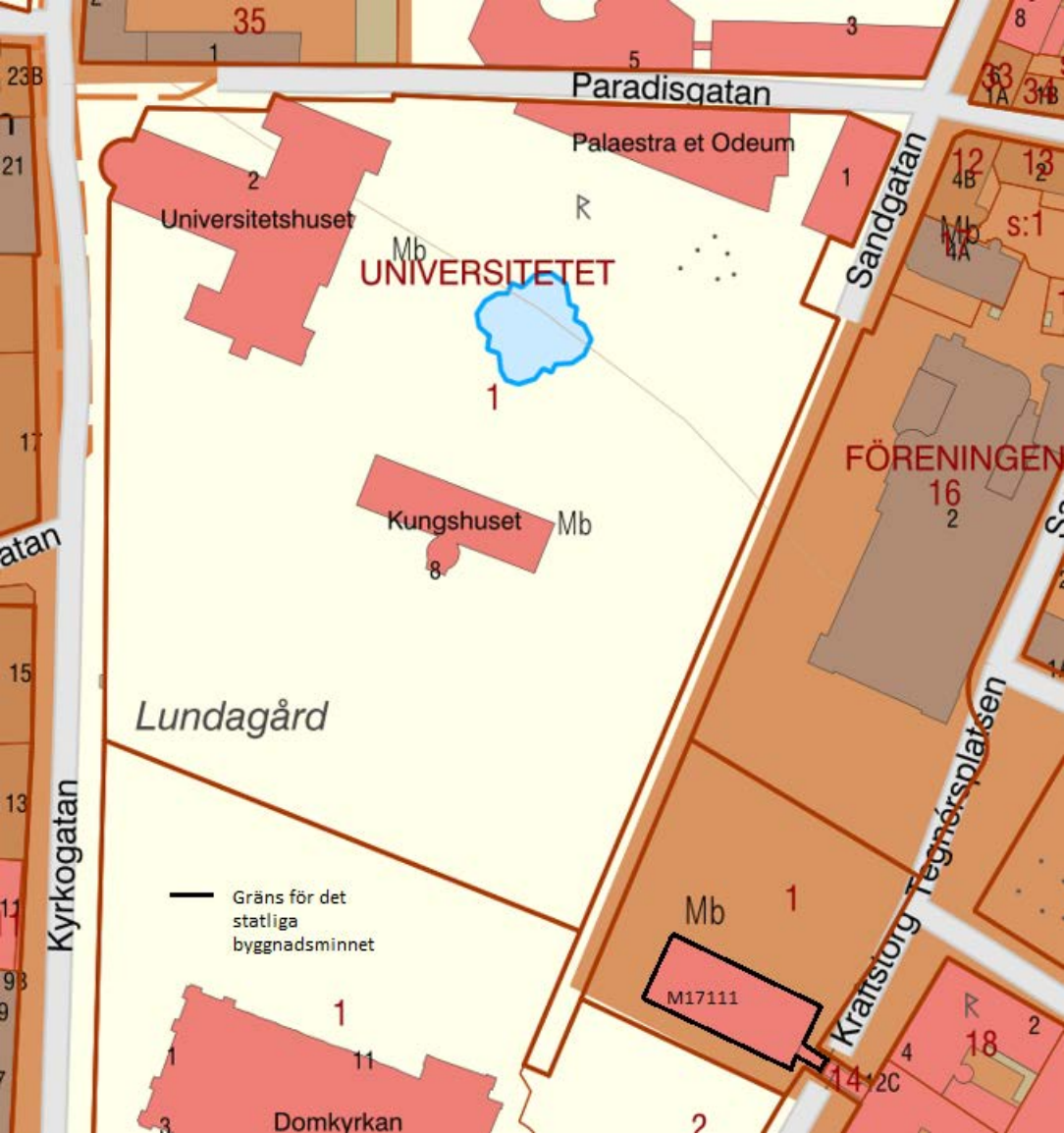
Historik

Byggnaden uppfördes åren 1840–1845 som biskopsresidens på samma plats där det gamla residenset legat innan det revs 1840. Ritningarna utfördes av Överintendentsämbetets arkitekt Axel Nyström, men reviderades genom C.G. Brunius försorg till det medeltidsinspirerade hus som står på platsen i dag. Till sockeln återanvändes sten från Allhelgonaklostret och även i andra delar kom medeltida byggnadssten till användning. Bottenvåningen gjordes förhållandevis låg eftersom den skulle fungera som servicevåning till resten av huset. Våning 1 och 2 trappor skulle vara biskopens bostads- och representationsutrymmen, men när byggnaden var färdig 1845 ansågs den inte lämpad som biskopsresidens. Problemet löstes så

småningom genom att biskopen flyttade till det hus som nyligen uppförts för de zoologiska, fysiska och kemiska institutionerna vid Helgonabacken, medan samma institutioner flyttade in i det här nybyggda huset. Institutionerna disponerade huset tillsammans fram till 1886, varefter zoologiska institutionen tog över hela huset fram till 1917. Året efter flyttade historiska museet och arkeologiska institutionen in i byggnaden som hade specialinretts för ändamålet.

Universitetens samlingar var viktiga delar i undervisningen och forskningen. Regelrätta universitetsmuseer har funnits åtminstone sedan 1600-talet i Europa. Den historiska samlingen i Lund, som bestod av förhistoriska och medeltida arkeologiska föremål, ett kuriosakabinett och en mynt- och medaljsamling, hade bildat ett museum redan 1805, bland de tidigaste arkeologiska museerna i Europa, men haft mindre ändamålsenliga lokaler i både Kungshuset och Universitetshuset. I början av 1900-talet utökades samlingarna väsentligt genom museets föreståndare Otto Rydbeck. Samtidigt fick arkeologifämnet en mer framträdande plats inom den högre utbildningen och Rydbeck blev från 1919 Lunds förste professor i arkeologi. Rydbeck var också drivande inför flytten till det som i dag är Historiska museet och tillsammans med arkitekten Theodor Wåhlin ansvarig för ombyggnaden och utställningarnas utformning. Det museum de skapade byggde på en för tiden modern kronologisk och typologisk utställningsmetodik, där så stora delar som möjligt av den förhistoriska samlingen exponerades i nytillverkade montrar. På våning 1 trappa inrättades en medeltidsutställning med detaljer från bland annat medeltida kyrkor som murades in i stommen. Här byggdes också upp en kyrkomiljö med nya kryssvalv och andra förändringar av byggnadskonstruktionen. Hiss installerades, och den nuvarande helboaserade hisskorgen är möjligen från tiden. Trapphuset förlängdes upp till vinden, men vinden inreddes först i slutet av 1920-talet.

År 1932 byggdes domkapitelhuset på andra sidan gatan. Här inreddes Domkyrkomuseet som förbands med Historiska museet genom en delvis glasad gång över gatan. Den klassiserande gången ritades av arkitekten Theodor Wåhlin, och en del av den ingår i fastigheten Historiska museet 1.

Paradisgatan

Palaestra et Odeum

Universitetshuset

UNIVERSITETET

Kungshuset

FÖRENINGEN

Lundagård

— Gräns för det statliga byggnadsminnet

Mb 1
M17111

Domkyrkan

Krafsborg Tegnérsplatsen

Kyrkogatan